

Sygn. akt P 7/20

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia 27 kwietnia 2021 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Michał Warciński – przewodniczący

Julia Przyłębska

Wojciech Sych – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 kwietnia 2021 r., wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich „o wyłączenie od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. P 7/20 sędziego TK Pana Stanisława Piotrowicza”,

postanawia:

oddalić wniosek.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność:

z up. Prezesa Trybunału Konstytucyjnego

Kierownik Sekretariatu

Biura Służby Prawnej Trybunału

Bartosz Skwara

KIEROWNIK
Sekretariatu Biura Służby Prawnej
Trybunału Konstytucyjnego

Bartosz Skwara
Bartosz Skwara

UZASADNIENIE

I

We wniosku z 14 kwietnia 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: Rzecznik), jako uczestnik postępowania w sprawie o sygn. P 7/20, na podstawie art. 41 ust. 1 w związku z art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), wniósł „o wyłączenie od udziału w rozpoznawaniu [tej] sprawy (...) sędziego TK Pana Stanisława Piotrowicza”.

W uzasadnieniu wniosku Rzecznik powołał normatywne podstawy instytucji wyłączenia sędziego Trybunału Konstytucyjnego z udziału w rozpoznawaniu sprawy oraz przytoczył wypowiedzi z judykatury i doktryny dotyczące problematyki bezstronności i obiektywizmu sędziego w postępowaniu sądowym.

Uzasadniając wniosek o wyłączenie z udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. P 7/20 sędziego Trybunału Konstytucyjnego Stanisława Piotrowicza, Rzecznik zacytował wypowiedzi sędziego z okresu, gdy tenże był posłem, oraz wskazał, że „charakter [tych] wypowiedzi i wymiar zaangażowania [tego] sędziego (...) w proces ustawodawczy związany z reformą sądownictwa, a także jego udział jako członka KRS w procedurze wyboru kandydatów do Izby Dyscyplinarnej SN należy traktować jako okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności (...). Sędzia TK Stanisław Piotrowicz brał bowiem czynny udział w pracach nad projektami ustaw z zakresu sądownictwa, a także był zaangażowany w procedurę wyboru sędziów do Izby Dyscyplinarnej SN” (uzasadnienie wniosku, s. 11-12).

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Instytucję wyłączenia sędziego z orzekania w określonej sprawie uregulowano w dziale II, w rozdziale 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: uotpTK). Okoliczności wyłączenia z mocy ustawy (*iudex inhabilis*) wskazane są w art. 39 ust. 1 uotpTK. Przepis ten w ust. 2 przewiduje także wyłączenie sędziego ze względu na okoliczności „mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności”, a więc

w sytuacji *iudex suspectus*. Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił szczegółowo zakres podmiotowy i przedmiotowy instytucji wyłączenia sędziego Trybunału z orzekania w postanowieniu z 15 lutego 2017 r., sygn. K 2/15 (OTK ZU A/2017, poz. 7), a wyrażone tam stanowisko pozostaje aktualne.

2. Zgodnie z art. 39 ust. 2 pkt 2 uotpTK, sędzia Trybunału Konstytucyjnego podlega również wyłączeniu z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli istnieją inne, niewymienione w pozostałych przepisach art. 39 uotpTK, okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, przedstawione przez Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej: Rzecznik) argumenty nie uprawdopodobniają istnienia okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego Trybunału Konstytucyjnego S. Piotrowicza w orzekaniu w sprawie o sygn. P 7/20.

Wedle twierdzeń Rzecznika, o braku bezstronności sędziego S. Piotrowicza miałyby świadczyć jego wypowiedzi, które Rzecznik przywołuje w uzasadnieniu wniosku, aktywność sędziego jako posła na Sejm oraz jako członka Krajowej Rady Sądownictwa.

Oceniając zarzuty sformułowane we wniosku, Trybunał zwrócił uwagę, że dotyczą one okresu sprzed wyboru S. Piotrowicza na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego, a więc czasu, kiedy był on posłem na Sejm. Jako poseł wykonywał swoje obowiązki, głosując w Sejmie, prezentując stanowisko klubu parlamentarnego, z którego się wywodził, oraz pełniąc funkcję przewodniczącego Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Jako poseł został także wybrany na członka Krajowej Rady Sądownictwa, która, jako organ kolegialny, składa się m.in. z czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów (zob. art. 187 ust. 1 pkt 3 Konstytucji). W tym kontekście Trybunał zwraca uwagę, że okoliczność bycia posłem bądź senatorem nie jest przeszkodą w wyborze danej osoby na sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Co więcej, w dotychczasowej historii tego organu sytuacje, w których aktywni parlamentarzyści byli wybierani na sędziów, nie należały do rzadkości. W konsekwencji przyjęte zasady wyboru sędziów Trybunału dopuszczają zatem do udziału w orzekaniu także sędziego, który wchodził w skład organu wieloosobowego wydającego akt normatywny. Odmienne rozumowanie stwarzałoby poważne trudności w funkcjonowaniu Trybunału, zwłaszcza przy rozpatrywaniu spraw w pełnym składzie, zważywszy, że w gronie sędziów były i są osoby, które wcześniej uczestniczyły w pracach legislacyjnych w Sejmie lub w Senacie. Trybunał zwrócił ponadto uwagę, że zarzucane przez Rzecznika

zaangażowanie S. Piotrowicza jako posła w prace legislacyjne nie dotyczy bezpośrednio przedmiotu kontroli w sprawie o sygn. P 7/20.

Zarzut Rzecznika dotyczący formułowania w przeszłości przez sędziego S. Piotrowicza określonych poglądów również nie zasługuje na uwzględnienie. Wypowiedzi te były związane z publicznymi funkcjami, które S. Piotrowicz wówczas pełnił. Nie mogą być one utożsamiane ze stronniczością. Każdy prawnik wybrany do Trybunału ma swoją przeszłość i poglądy. Zwrócił na to uwagę Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 25 listopada 2008 r., sygn. K 5/08 (OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 169), w którym wskazał także, że „zaprezentowane przez członka składu orzekającego stanowisko w kwestii związanej z przedmiotem rozstrzygnięcia mogłoby dawać w przyszłości wystarczającą podstawę do ustawicznego kwestionowania bezstronności sędziowskiej w każdej sprawie dotyczącej podobnej kwestii konstytucyjnej. Takie podejście jest całkowicie bezzasadne i nie znajduje żadnego uzasadnienia na tle przepisu regulującego podstawę wyłączenia sędziego TK”. W uzasadnieniu wyroku z 13 grudnia 2005 r., sygn. SK 53/04 (OTK ZU nr 11/A/2005, poz. 134), Trybunał, oceniając ustawowe przesłanki wyłączenia sędziego w postępowaniu sądowoadministracyjnym, podkreślił, iż nie można uznać, że każdy uprzednio wyrażony w wyroku bądź publikacji naukowej pogląd prawny lub opinia wyrażona na temat zagadnienia związanego z przedmiotem rozstrzygnięcia uzasadnia wyłączenie sędziego. Uznał, że jest to stanowisko w założeniu błędne i niebezpieczne, ponieważ przez automatyzm i formalizm może prowadzić do eliminacji ludzi dysponujących konieczną wiedzą i koniecznym doświadczeniem życiowym do sprawowania funkcji sędziego. W praktyce mogłoby to oznaczać, że sędzią Trybunału mógłby zostać tylko „prawnik bez właściwości”. Trybunał Konstytucyjny w obecnym składzie podziela te poglądy.

Poglądy te są znane także Rzecznikowi (zob. s. 5 wniosku).

Rozpoznając wniosek, Trybunał podkreślił, że twierdzenia zawarte w części 4 uzasadnienia (s. 12-13) są pozbawione jakiegokolwiek waloru merytorycznego. Prezentują one jedynie negatywny stosunek Rzecznika do sędziego wyznaczonego do składu orzekającego, nie mają zaś charakteru obiektywnych przesłanek uprawdopodobniających brak bezstronności sędziego w orzekaniu w sprawie o sygn. P 7/20.

Na oryginale właściwe podpisy.
Za zgodność:
z up. Prezesa Trybunału Konstytucyjnego
Kierownik Sekretariatu
Biura Służby Prawnej Trybunału
Bartosz Skwara

KIEROWNIK
Sekretariatu Biura Służby Prawnej
Trybunału Konstytucyjnego
Bartosz Skwara
dr Bartosz Skwara

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia 27 kwietnia 2021 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska – przewodniczący

Michał Warciński

Rafał Wojciechowski – sprawozdawca,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 kwietnia 2021 r., wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o wyłączenie sędziego TK Krystyny Pawłowicz z udziału w rozpoznawaniu pytania prawnego Sądu Najwyższego,

czy art. 4 ust. 3 zdanie drugie Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, ze zm.; tekst skonsolidowany: Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, s. 15) w związku z art. 279 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2, ze zm.; tekst skonsolidowany: Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, s. 47) w zakresie, w jakim skutkuje obowiązkiem państwa członkowskiego Unii Europejskiej polegającym na wykonywaniu środków tymczasowych odnoszących się do kształtu ustroju i funkcjonowania konstytucyjnych organów władzy sądowniczej tego państwa, jest zgodny z art. 2, art. 7, art. 8 ust. 1 i art. 90 ust. 1 w związku z art. 4 ust. 1 Konstytucji,

postanawia:

oddalić wniosek.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność:

z up. Prezesa Trybunału Konstytucyjnego

Kierownik Sekretariatu

Biura Służby Prawnej Trybunału

Bartosz Skwara

KIEROWNIK
Sekretariatu Biura Służby Prawnej
Trybunału Konstytucyjnego

Bartosz Skwara

UZASADNIENIE

I

Pismem z 14 kwietnia 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: Rzecznik lub RPO) wystąpił o wyłączenie sędziego TK Krystyny Pawłowicz z udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. P 7/20.

Rzecznik uzasadnił wniosek okolicznościami wcześniejszego udziału obecnego sędziego TK Krystyny Pawłowicz w życiu publicznym. RPO wskazał przykłady jej publicznych wypowiedzi krytycznych wobec funkcjonowania Unii Europejskiej oraz uzasadniających konieczność reformy wymiaru sprawiedliwości, w tym krytycznych uwag na temat sędziów.

Ponadto RPO uzasadnił wniosek udziałem ówczesnej posłanki Krystyny Pawłowicz w pracach legislacyjnych nad zmianami w wymiarze sprawiedliwości, w tym w głosowaniach sejmowych oraz jej członkostwem w Krajowej Radzie Sądownictwa w czasach poprzedzających objęcie urzędu sędziego Trybunału Konstytucyjnego.

Wśród licznych wypowiedzi publicznych Krystyny Pawłowicz Rzecznik przytoczył m.in. wywiad udzielony „Rzeczpospolitej”, opublikowany w roku 2013, w którym obecna sędzia TK stwierdziła: „(...) ja osobiście w ogóle nie akceptuję naszego członkostwa w UE (...). Traktat akcesyjny narusza naszą konstytucję, a wyrok Trybunału Konstytucyjnego w tej sprawie był polityczny. (...) Jestem z gruntu przeciwna Unii. Czekam i modłę się, żeby to się po prostu samo rozwaliło”. W ocenie RPO w przytoczonej wypowiedzi „sędzia TK zasadniczo antycypowała kierunek orzeczenia w niniejszej sprawie o sygn. akt P 7/20, w której oceniana jest konstytucyjność unijnych traktatów” (s. 8 uzasadnienia wniosku Rzecznika).

W ocenie RPO, powyższe fakty stanowią wystarczającą argumentację na rzecz wyłączenia sędziego TK Krystyny Pawłowicz ze sprawy o sygn. P 7/20.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Instytucję wyłączenia sędziego z orzekania w określonej sprawie uregulowano w rozdziale 3 działu II ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie

postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: uotpTK). Zgodnie z art. 39 ust. 2 pkt 2 uotpTK, sędzia Trybunału Konstytucyjnego podlega wyłączeniu z udziału w rozpoznawaniu sprawy również wtedy, gdy istnieją inne, niewymienione w pozostałych przepisach art. 39 uotpTK, okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego.

2. Zgodnie z art. 39 ust. 3 uotpTK, w przypadku, o którym mowa w ust. 2, sędziego Trybunału wyłącza się z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli podmiot składający wniosek o wyłączenie uprawdopodobni istnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.

Rzecznik przytoczył przykłady wypowiedzi publicznych sędziego TK Krystyny Pawłowicz, które w jego ocenie świadczą o negatywnej ocenie Unii Europejskiej i członkostwa Polski w tej organizacji a także o przekonaniu Krystyny Pawłowicz na temat zasadności przeprowadzenia reformy wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Ponadto wskazał, iż Krystyna Pawłowicz przed wyborem na sędziego Trybunału Konstytucyjnego brała udział w głosowaniach w Sejmie oraz zasiadała w Krajowej Radzie Sądownictwa, opiniując kandydatury na sędziów Sądu Najwyższego, w tym orzekających obecnie w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Zdaniem Rzecznika, powyższe fakty przesądzają o braku gwarancji bezstronności sędziego TK Krystyny Pawłowicz w niniejszej sprawie.

3. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, podobnie jak w orzecznictwie wcześniejszym, że kontrola konstytucyjności prawa koncentruje się wokół zagadnień ustrojowych oraz filozofii i aksjologii państwa (por. postanowienia TK z: 25 listopada 2008 r., sygn. K 5/08, OTK ZU nr 9/A/2008, poz. 169, 2 marca 2020 r., sygn. Kpt 1/20, niepublikowane i 19 października 2020 r., sygn. K 20/20, niepublikowane), a prawo konstytucyjne częstokroć określane jest w piśmiennictwie, zwłaszcza w polskiej literaturze przedwojennej, mianem prawa politycznego, zamiennie z pochodzącym z języka niemieckiego terminem prawo państwowe. Wynika to przede wszystkim z tego, że wskazana gałąź prawa reguluje stany faktyczne składające się w znacznej części na szeroko pojętą aktywność polityczną, w tym funkcjonowanie parlamentarzystów i konstytucyjnych organów państwa, co stanowi istotę procesu kształtowania działalności państwa demokratycznego, uregulowanej przez prawo konstytucyjne (prawo polityczne), przede wszystkim w Konstytucji. Trudno zatem, aby osoby wyróżniające się wiedzą

z zakresu prawa konstytucyjnego nie miały ugruntowanych i publicznie znanych poglądów co do tych zagadnień oraz aby powstrzymywały się przed ich ekspresją w ramach wcześniej sprawowanego mandatu parlamentarzysty, oceniając konkretne sytuacje i ustosunkowując się do aktualnych zagadnień ustrojowych, w tym do relacji Polski z Unią Europejską na tle zmieniającej się rzeczywistości geopolitycznej.

Błędny jest pogląd, że zajęcie wcześniej stanowiska w określonej kwestii prawnej, w tym dotyczącej, wynikającej z przepisów Konstytucji, relacji między konstytucyjnymi organami państwa, m.in. w postaci opinii wyrażonej w ramach wykonywania mandatu posła lub senatora, uprawdopodobnia zaistnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwość co do bezstronności sędziego Trybunału Konstytucyjnego (por. postanowienia TK z: 20 marca 2002 r., sygn. SK 2/01, OTK ZU nr 2/A/2002, poz. 20, postanowienie o sygn. K 5/08 oraz postanowienie o sygn. K 20/20). Takie podejście jest całkowicie bezzasadne i nie znajduje żadnego uzasadnienia na tle przepisu regulującego podstawę wyłączenia sędziego TK.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego nie można uznać, że opinia wyrażona nawet na temat zagadnienia związanego z przedmiotem rozstrzygnięcia, nie tylko w publikacji naukowej, orzeczeniu sądowym, ale również w sferze publicznej, zwłaszcza opinia dotycząca konkretnego stanu faktycznego, uzasadnia wyłączenie sędziego (por. wyrok TK z 13 grudnia 2005 r., sygn. SK 53/04, OTK ZU nr 11/A/2005, poz. 134). Jest to stanowisko, w swym założeniu, błędne i niebezpieczne, ponieważ poprzez swój automatyzm i formalizm może prowadzić do eliminacji ludzi dysponujących konieczną wiedzą i doświadczeniem życiowym dla sprawowania funkcji sędziego. W praktyce mogłoby to oznaczać, że sędzią TK mógłby zostać tylko „prawnik bez właściwości” oraz bez wcześniejszej aktywności w życiu publicznym (podobnie w postanowieniach TK o sygn. Kpt 1/20 i sygn. K 20/20).

4. Trybunał Konstytucyjny podkreśla, że przedmiotem pytania prawnego Sądu Najwyższego, sygn. P 7/20, jest art. 4 ust. 3 zdanie drugie Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, ze zm.; tekst skonsolidowany: Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, s. 15) w związku z art. 279 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2, ze zm.; tekst skonsolidowany: Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, s. 47) w zakresie, w jakim skutkuje obowiązkiem państwa członkowskiego Unii Europejskiej polegającym na wykonywaniu środków tymczasowych odnoszących

się do kształtu ustroju i funkcjonowania konstytucyjnych organów władzy sądowniczej tego państwa.

Sprawa o sygn. P 7/20 dotyczy zatem przepisów dwóch aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej, jej przedmiotu nie stanowi natomiast ani Traktat akcesyjny, ani żadna z ustaw regulujących funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce. W związku z powyższym opinie Rzecznika Praw Obywatelskich na temat wypowiedzi ówczesnej posłanki Krystyny Pawłowicz, będącej, *nota bene*, doktorem habilitowanym prawa, dotyczących dawnych wyroków Trybunału Konstytucyjnego, podobnie jak przeprowadzone we wniosku RPO oceny udziału Krystyny Pawłowicz w głosowaniach sejmowych czy jej członkostwa w Krajowej Radzie Sądownictwa nie mają znaczenia dla oceny niezawisłości sędziego TK w trakcie kontroli przepisów prawnych stanowiących przedmiot pytania prawnego o sygn. P 7/20. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego w zakresie oceny zgodności z Konstytucją przepisów umów międzynarodowych stanowią sferę całkowicie rozłączną od generalnych poglądów publicznych formułowanych w życiu publicznym na gruncie różnych konwencji terminologicznych. Rzecznik Praw Obywatelskich nie przedstawił wystarczającej argumentacji uprawdopodobniającej, iż w sprawie o sygn. P 7/20 zachodzi sytuacja odmienna.

Warto w tym kontekście podkreślić, że w wywiadzie, którego fragment szczególnie eksponuje wnioskodawca, ówczesna poseł Krystyna Pawłowicz zaznaczyła na wstępie: „Przez lata byłam wykładowcą akademickim i ten dydaktyk czasami ze mnie wychodzi. Głośno mówię, przejawiam przykłady, gdyż wtedy studenci lepiej rozumieją problem, przedstawiam sprawy dwubiegunowo” (<https://www.rp.pl/artukul/1015194-Modle-sie--zeby-UE-sie-sama-rozwalila.html>).

Rzecznik nie dostrzegł potrzeby uwzględnienia powyżej zacytowanego fragmentu wywiadu z 2013 r. w analizie dokonanej w uzasadnieniu wniosku o wyłączenie sędziego TK Krystyny Pawłowicz.

5. Trybunał Konstytucyjny podkreślił ponownie, że interpretując art. 39 ust. 2 uotpTK, nie można całkowicie pomijać regulacji odnoszących się do kryteriów wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego określonych przez Konstytucję oraz przez ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1422), która nie wyłącza osób sprawujących uprzednio mandat posła lub senatora z kręgu potencjalnych sędziów Trybunału Konstytucyjnego. W konsekwencji przyjęte zasady wyboru sędziów Trybunału prowadzą do stosowania art. 39 ust. 2 uotpTK

w sposób dopuszczający do udziału w orzekaniu także sędziego, który wcześniej sprawował mandat poselski lub senatorski i wykonywał działalność parlamentarzysty zgodnie ze swoimi poglądami, jeśli nie istnieją uzasadnione okoliczności wskazujące, iż może to wywołać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego Trybunału Konstytucyjnego (podobnie w postanowieniu TK, sygn. K 20/20). Treść wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich nie stanowi wystarczającej argumentacji, iż podniesione wątpliwości są uzasadnione.

W związku z powyższym, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich o wyłączenie sędziego Trybunału Konstytucyjnego Krystyny Pawłowicz jest bezzasadny.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność:

z up. Prezesa Trybunału Konstytucyjnego

Kierownik Sekretariatu

Biura Służby Prawnej Trybunału

Bartosz Skwara

KIEROWNIK
Sekretariatu Biura Służby Prawnej
Trybunału Konstytucyjnego
Bartosz Skwara
dr Bartosz Skwara

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

Sygn. akt P 7/20

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPL. 2021-04-27

ZAL. 05060567 NR

Pan
Adam BODNAR
Rzecznik Praw Obywatelskich